

www.mimdap.org/w/?p=8168

im google-cache:

[http://209.85.135.104/search?q=cache:2OZ8Z4cOHZyJ:www.mimdap.org/w/%3Fp%3D8168+\"Mario+Feist\"&hl=de&ct=clnk&cd=34&gl=de](http://209.85.135.104/search?q=cache:2OZ8Z4cOHZyJ:www.mimdap.org/w/%3Fp%3D8168+\)

Berlin soylulaşırken...

27 Haziran 2008

Bugün kentsel ölçekte karşı karşıya olduğumuz büyük projeler, akademi ve sivil toplum çevresinde "soylulaşma" kavramını sözlüklerimize soktu. Pek tabii bu tartışmalar sadece İstanbul'da değil, pek çok Avrupa kentinde de sürüp gidiyor. Berlin de, bu tartışmaların en sıcak şekilde yaşandığı kentlerden bir tanesi. Soylulaşma karşıtı eylemler, gösteriler ve sivil toplum hareketleri Berlin'de giderek artmaya başlıyor. Mimdap olarak, Almanya başkentindeki duruma göz atmak ve kendi şehirlerimiz üzerinden bir okuma yapmanın yolunu açmak istedik. Derlememizin sonunda, soylulaşma kavramı üzerine özel olarak çalışan Amerikalı akademisyen Neil Smith'le yapılmış bir söyleşiyi de bulabilirsiniz.

İstanbul'da kentsel dönüşüm projelerinin konuşulmaya ve gündeme gelmesiyle birlikte, özellikle akademi çevrelerinde konuşulan başlıca konu, "soylulaşma" oldu. İngilizce'de "gentrification" kelimesiyle açıklanan bu kavram, kentsel alandaki demografik, araziye yönelik ve yapısal değişimler sonucunda, kapitalist ilişkiler örüntüsünün doğal dengesine bağlı olarak artan rant sonrasında, düşük gelir grubundan insanların söz konusu kentsel alandan ayrılmak zorunda kalmasıyla ortaya çıkan, sosyolojik bir terime işaret ediyor.

Daha kabaca bir tabirle, yaşanan dönüşüm sonrasında artan fiyatlar nedeniyle, düşük gelir sahibi kesimler eskiden yaşadıkları yerde yaşamayı ekonomik olarak kaldıramıyor ve bir şekilde oradan ayrılmak zorunda kalıyor. Bir zamanlar kentin çeper mekânlarında yer alıyor olmasına rağmen, zamanla ve kentin büyümesiyle merkezde konumlanmaya başlayan, ekonomik ve fiziksel durumu nedeniyle "çöküntü alanı" olarak adlandırılan mekânlarda yaşanan yapısal dönüşümlerle ortaya çıkan "soylulaşma" kavramı, şu sıralar gündemine "kent"i almış çevrelerin başlıca tartışma konusu olarak dikkat çekiyor.

Berlin'de yapılması gündeme gelen "dönen kule"

Ancak tabii söz konusu tartışma, sadece İstanbul'da yaşanmıyor. "Soylulaşma"nın gerek akademik, gerekse de sivil toplum çevrelerinde tartışıldığı kentlerden bir diğeri de, Almanya'nın başkenti Berlin. Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından özellikle Doğu kesiminde yoğun bir yapılaşma hamlesine giden şehirde, ileri teknoloji ürünü binalar ardı ardına yükselmeye devam ediyor.

Doğal olarak, kentin çehresini değiştiren bu imar hamlelerine karşı çatlak sesler de yükselmeye başladı. Berlin'deki yeni projelere karşı olan kesimler, Berlin'in

kendine has karakterinin bir daha geri döndürülmek üzere değişmesinden yana kaygılı olduklarını açıklıyorlar.

Uzun yıllardır Berlin'de yaşamakta olanların tanıklıkları da, Berlin'deki yeni projelere karşı olanların savlarını güçlendiriyor. Doğu Berlin'de yaşayan **Mario Feist**, 1989 yılında Oderberger Caddesi'ne ilk taşındığında, alanda ufak fırınların ve bakkalların olduğunu, orada yaşamayı ekonomik olarak kaldırabildiğini söylüyor. Ancak bugün evinden dışarı çıktığında, ekmek ya da süt almak için kat etmesi gereken mesafe, 'latte macchiato' ya da pahalı bir tişört satın alması için gereken mesafeden çok daha uzun oluyor.

Feist, yaşadığı alanın, harap cephelerle bezeli boş bir caddeden, yenilenmiş binaları, pahalı dükkânları, şık café'leri, moda fuarını andıran ziyaretçileriyle yeni bir biçime bürünmesinin tanıklığını yapanlardan herhangi biri aslında. Bu değişikliklerden memnun olmadığını, yakınlardaki 12 bin metrekarelik lüks daire inşaatlarının da bitmesiyle birlikte burada yaşamasının daha da zor olacağını söylüyor.

Yapılan bu yeni evlerde 500 kadar kişi yaşayacak. Evlerin metrekare fiyatlarının 3000 avrodan başlayacağı belirtilirken, bu evleri satın almak için yoğun bir başvuru olacağı tahmin ediliyor. **Mario Feist** ise, "Yapılan evler gerçekten çok güzel, ancak sadece zengin kesime hitap ediyor. Açıkçası böyle bir yerde yaşamayı istemezdim. Bu çevrede başka tip insanlar görmeyi arzuluyorum" diye konuşuyor.

Bu konudan dertli olan tek kişi **Mario Feist** değil pek tabii. Berlin'deki dönüşüm projeleri yaygınlaştıkça, şehirlerde yaşayan insanların ekonomik ve sosyal açıdan çeşitliliğinin zarar göreceği de biliniyor.

Bu tip bir "soylulaşma"nın yaşandığı bir diğer mekân ise, Prenzlauer Berg. Burada, yıllardan beri yeni tip lüks konutlar inşa edilmeye devam ediliyor. Durum böyle olunca, bu bölgeye olan yatırım artıyor. Fiyatların henüz Londra, New York ve Paris kadar uçuk olmadığını söyleyebilecekseniz de, gelecekte bu şehirlerle yarışabilecek kadar büyük bir imar patlaması olduğunu da biliyoruz.

Kira fiyatları bir anda fırlıyor

Alanda yaşayanların bir diğer korkusu ise, buraya gelen zengin kesimin lüks tüketim ihtiyaçlarını karşılamak üzere açılacak olan yeni ve pahalı dükkânların, orta gelire sahip kesimlere hitap etmeyeceği, dolayısıyla da fiyatları yükselteceği. Feist, kendi başına gelen bir olayı ise şöyle anlatıyor: Bir arkadaşı, evinin yakınlarında açılan lüks mağazalar sonucunda, kira ücretinin üç katına yükselmesi nedeniyle başka bir muhite taşınmak zorunda bırakılmış.

Berlin'de büyük projelere karşı bölgesel hareketler yaşanıyor

Alman Kentsel Araştırmalar Enstitüsü'nden Antje Seidel-Schuelze ise, "Soylulaşma, kendi başına iyi ya da kötü bir şey değil" diyor ve devam ediyor: "Bir yerden baktığınızda, kent mekânının bariz bir şekilde güzelleştiğini

görüyorsunuz. Ancak uzun yıllardır alanda yaşayan kişiler, zengin kesimin akın etmesiyle birlikte evlerinden ayrılmak durumunda kalıyor. Bu da alanın heterojen yapısını bozuyor.”

Prenzlauer Berg’de yaşayan 23 yaşındaki bir öğrenci olan Patrik Technau ise, bölgede yaşanan dönüşüm projelerine karşı yerel bir eylem örgütlemiş ve 500 kadar kişinin desteğini arkasına almış. Çeşitli sol grupların da destek verdiği eylem, Berlin’in farklı mekânlarında bir hafta kadar sürmüştü. Eylemler sırasında 30 kadar araba yakılmış ya da hasar görmüştü.

Technau, yaşanan değişiklikleri şu sözlerle aktarıyor:

“Dış ülkelerden ya da başka şehirlerden buraya gelen zengin kesim, 40-50 yıldır burada yaşamakta olanları dışarı atıyor. Bu hiç adil bir şey değil. O yüzden de bizi sinirlendiriyor.”

Berlin’de soylulaşmayı bir "Yuppie" hareketi olarak görenler de fazla

Soylulaşma dalgası

Bir diğer sorun ise, soylulaşmanın bir dalga halinde yaşanması. Berlin’deki Humbolt Üniversitesi’nde profesör olarak görev yapan Andrej Holm, özel olarak soylulaşma kavramı üzerinde çalışıyor. Holm’e göre, insanları asıl kızdıran şey, bir kere taşındıktan sonra, bir gün elbet yeni taşındıkları yerden de olacaklarını bilmeleri. Dalgalar halinde yayılan projeler, şehrin yoksul kesimlerini gittikçe ceperlere doğru itiyor.

Bugün Berlin’de uzun yıllardır farklı etnik gruplar, bohem çevreler ve diğer yoksul kesimlerce mekân olarak belirlenen alanlarda görülen bu tür değişimler, bir yandan alanı güzelleştiriyor, ancak diğer taraftan kira fiyatlarında önemli bir artışa neden oluyor. Holm’e göre, kamu otoritesinin soylulaşmayı engellemek için kullanacağı kimi mekanizmalar bulunuyor. Bunlardan ilki, kiralari kontrol altında tutmak, bir diğeri ise, lüks evlerin yanı sıra yeni tip sosyal konutlar da inşa etmek. Ancak Holm, Berlin’de bu trenin çoktan kaçtığının bilincinde olduğunu ifade ediyor.

Holm, “Artık yeni inşaatlar yapmak için pek fazla alan kalmadı, zaten onlarda da lüks konutlar inşa edilmesi tercih ediliyor. Şehir yönetimi, Berlin’de lüks konut sayısını arttırdıkça, sermayenin de şehre akın edeceğini düşündüğünden, sosyal konutlar inşa etmek ya da kira kontrolüne gitmek gibi önlemler almaya yanaşmıyor” diye konuşuyor.

Soylulaşma karşıtı eylemlerden bir görüntü

Bir süre sonra orada yaşamak istemiyorlar

Her ne kadar bu projeler sermayeyi kent mekânına çekmekte başarılı oluyorsa da, diğer taraftan yörede yaşayan Claudia Hering gibi vatandaşları da kızdırıyor. Hering, “Korkarım, 2-3 sene içinde burada yaşayamıyor olacağız” diyor.

Peki, gerçekten de Claudia Hering orada yaşamayı arzulayacak mı? Seidel-Schuelze’ye göre, soylulaşan mekânlarda yaşayanlar, bir süre sonra artık orada

yaşamayı istemiyor. Sadece kira fiyatlarının ve yaşam pahalılığının artmasından dolayı değil, aynı zamanda mekânın değişmesi ve artık "ev"miş gibi gelmemesi, yörede yaşayanları huzursuz ediyor.

Hering, sözlerini şöyle bitiriyor:

"Uzun zamandır burada yaşamayı sürdüren, ancak mekânın çifte maaşlı, çocuksuz yeni sahipleriyle oturmayı reddettiği için ayrılmayı düşünen bir arkadaşım var. Bizim dünyamız, onların dünyasına kıyasla çok daha farklı."

Neil Smith: "Kararı büyük sermaye veriyor"

Neil Smith

Berlin'de Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından farklı soylulaşma projelerine tanıklık ettik. Batı Berlin yapılaşmasını daha önceden tamamlamışken, Doğu'da yapılaşma hâlen sürüyor. 30 yıldır soylulaşma kavramı üzerinde çalışıyorsunuz. Siz bu kentsel dinamikleri nasıl tanımlıyorsunuz?

Soylulaşma, uzun yıllar boyunca yatırım yapılmamış bölgelerin zamanla dönüştürülebilmesinin ve sermayeye açılabilmesinin mümkün olduğu durumlarda ortaya çıkıyor. İlk zamanlarında, şehrin merkezinde ya da merkezin yakınlarında yaşayan işçi sınıfı mahallelerini etkiliyor, yoksul kesimin buralardan ayrılmasıyla birlikte, orta ve orta-üst sınıf bu mahallelerde yaşamaya başlıyordu. Soylulaşmanın ardındaki gerçek sebep, "kira boşluğu" dediğimiz kavram. Buna göre, bölgeye hiçbir yatırım yapılmaması nedeniyle, arazinin gerçek değeriyle kira değeri arasındaki fark büyüyor, hatta giderek uçuruma dönüşüyor.

Soylulaşmanın ilk örnekleri, Londra'daki Islington bölgesinde, Manhattan'daki Greenwich Village'da ve 1970'lerden itibaren Avrupa, Kuzey Amerika ve Avustralya'nın pek çok bölgesinde görüldü. Berlin'de Schöneberg ve Kreuzberg gibi bölgelerde soylulaşma yaşanmıştı, ancak Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte tüm Berlin'de korkunç bir imar hareketliliği başladı.

Bunun dışında mahallelerdeki "sosyal istikrar"ı sağlamak adına, farklı taktikler de güdüldü. Bunlardan bir tanesi, sanatçılar, tasarımcılar ve diğer yaratıcı gruplara mensup kişileri bu alanlara çekerek, farklı bir yaşam alanı yaratmak oluyor. Bu tür taktikler nasıl işliyor?

Soylulaşma, 1970'li yıllardan başlamak üzere, bölünmüş bir süreç olmaktan çıkarak, daha geniş ölçekli, sistemli ve üzerinde düşünülen bir kentsel gelişim politikası olmaya başladı. Yapılaşmanın sadece bina dikmek değil, aynı zamanda eğlence, dinlenme, ticaret ve kültür alanları da yaratmak anlamına geldiği görüldü. Böylece "yaratıcı kent" kavramı ortaya çıkmış oldu. Dönüşüm yapılırken, sanatçılar, entelektüeller, tasarımcılar ve yüksek mühendisler gibi yaratıcı işlerle meşgul olan kişiler de dönüşüm alanlarına çekilmeye başladı.

Bu taktik, ilk olarak New York'ta Lower East Side'da güdülmüştü. 1980'li yıllarda ellerindeki binaları kiralayamayan mülk sahipleri, buraları 5 yıllık sürelerle

sanatçılara kiralandı. 5 yılın ardından, herhangi bir kira kontrolü de öngörülmediğinden, mülk sahipleri kiralara %400, %600, hatta %1000 oranında zamlar yaptı. Bu sanatçı kesimi, soylulaşan bölgelerde ortaya atılan ilk piyonlar gibiydi. Bir süre sonra onlar da işlevsiz kaldılar ve o bölgelerden sürüldüler. Berlin'deki soylulaşma ise, New York ve Londra'ya kıyasla, çok daha yavaş ve bölünmüş olarak gerçekleşti.

Gençler tepkilerini daha sert bir şekilde gösterebiliyor

Nord-Neukölln gibi bölgelerde ise, daha çok öğrencilerin yaşadığı yerler inşa edildi. Bir alanda ağırlıklı olarak öğrencilerin yaşaması, emlak piyasasında kötü bir imaj olarak gösteriliyor. Buna dair bir örneğiniz var mı?

Bir bölgede öğrenciler ağırlıklı olarak yaşıyorsa, ister üniversiteye yakın olsun, ister daha uzak yerleşim yerlerinde olsun, diğer mekânlara kıyasla daha kötü bir ünü olduğu bir gerçek. Ancak gene de, bir alanın soylulaşıp soylulaşmayacağı, size daha önce söylediğim "kira boşluğu" kavramıyla belli oluyor. Eğer o boşluk fazlaysa, herhangi bir mekânın soylulaşmaya müsait olacağını söyleyebiliriz. Size örnek olarak Harlem'i verebilirim. 60-70'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nin en ünlü çöküntü alanı Harlem'di. Bugün ise orada büyük projeler yapılıyor.

Pek çok akademik çalışma, soylulaşma kavramını hayat biçiminin değişimi, demografik şablonda yaşanan dönüşüm ve çalışma hayatının şekil değiştirmesi olarak algılıyor. Siz arz-talep arasındaki bu dengeyi nasıl açıklıyorsunuz? Size göre soylulaşma sadece bir emlak sorunu mu? Yoksa bir "Yuppie" sorunu mu?

1980 yılında Lower East Side'da popüler anti-soylulaşma sloganı şuydu: "Yuppie pisliğine ölüm!" Üzerinde bu sözlerin yazılı olduğu bir tişörtüm bile var. Ancak bu söz, soylulaşma kavramını tam olarak açıklamaya yetmiyor. Yuppie'ler, yoksul kesime kıyasla daha avantajlı olsalar da, konut pazarında fazla söz sahibi değiller. Bu konuda esas söz sahibi kesim, büyük sermaye sahipleri. Onlar parayı nereye yatıracıklarına, nereyi soylulaştıracıklarına, ne tür konutlar üretileceğine karar veriyorlar. Multi-milyarder bir kapitalistle, başını lüks bir konuta sokmak isteyen birisi arasındaki uçurum, gerçekten de devasadır. Yani arz ve talep arasındaki dengeye baktığımızda, önceliğin arzda olduğunu, ona gücünü verenin ise talep olduğunu görüyoruz.

Kaynaklar: DW-World, Policing-Crowds, Wikipedia

Derleme: mimdap

4 Yorum

1. bu kavramla tartışmaya başladığımız sorun bir anlamda dünyanın küreselleşme çağının sorunlarından. ama bir yandan

da baktığımızda, kentlerin merkezlerini, tarihi bölgelerini "soylulaştırmak" yani ayrıcalıklı bir sınıfa tahsis etmek ne kadar uygulanabilir birşeydir, ölçmek gerekir. bir defa söz konusu edilen büyük alanların dönüşmesi ve ayrılması büyük mali kaynakları gerektirir ve bu kaynaklar sanıldığı kadar "bol" değil düşünüldüğünden daha kıt dır. ama anahtar rolünde olan ve belki kent belleğinde yer teşkil eden önemli alanların karma kullanımda ve bugünkü sosyolojik tabanda sürmesini istemek ve talep etmek yerinde olabilir. kültürel devamlılık, kentsel kimlik açısından bu tarz değerli girişimler elbetteki önemlidir. yoksa bütünüyle kentlerin değişmesi ve ekonomik, sosyal şartlara göre bu değişimini sürdürmesinin durmasını beklemek ham hayal olabilir. tabi sosyal meselelerin kent ölçeğinde görünür olmadan önce, örneğin yoksulluğun ve barınma problemlerinin çözülmemiş olması, bu problemlere ilişkin stratejik mevziler elde edilememiş olması son kertede mekana yansımış ve çözümleri de çetrefil hale gelmiş sorun yumaklarına bizi götürmektedir. bir kentte bütün sosyal tabakalar yan yana barış içinde yaşayabilmelidir neticede ve sosyal devlet bunun teminatıdır. bu sistemin sürmesinin de önelemlerini almak, maliyetlerini çözmek durumundadır.

saygılarımla

[Turgut Kar](#) | 28 Haziran 2008

2. Kentlerde merkezden çepere çeperden merkeze hareketler uzun süredir var. Önceleri otomobil endüstrisinin de etkisiyle, sinema, moda, basın desteği ile yaygınlaşan banliyö yaşamı zaman içinde kent içinde yaşamının tekrar moda olmasıyla geriye döndü. Ama bu gidiş gelişleri anlatmak için kullanılması gereken terimler bence moda ile ilgili terimler olmalı yoksa yoksulları yerlerinden etme gibi zenginleşme yada rant yağması gibi terimler değil. Çünkü söz konusu olan toprak rantı ise bu hem sanayi, hem ticaret, hem de finans sektörleri için kendi karlarını paylaştıkları bir asalak sektör durumundadır. Bu sektörlerin zayıf oldukları bizim gibi ülkelerde lümpenlerin de geçim ve zenginleşme kaynağıdır. Menderes'in her mahallede bir milyoner sloganı lümpenlere yönelik yoksa gerçek anlamda bir sermaye birikimine değil. Ayrıca nitelik olarak da yeteri kadar hareketli olmadıkları için her zaman tehlikelidirler. Nitekim bu gün yaşanan batı krizi de yapı sektörünün ne kadar sorunlu bir sektör olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır. Bu gün batı bankacılığının kabusuna dönüşmüş olan konut sektörünü sadece "rant" ucuzluğu ile değil, sosyal, politik, kent imajına yönelik özellikleriyle ve doğru dürüst yapılmış bir mali analiziyle bakmakta yarar var yoksa çok yanılırız.

Selçuk Öztürk | 28 Haziran 2008

3. 1970'lerde Berlin'in Kreuzberg semti kentsel dönüşüm projeleri için bir model oluşturmasının yanı sıra kent demokrasisi için de bir örnekti.

Bu projede o tarihte hiç de merkezi bir semt olmayan Kreuzberg'de yaşayan göçmenler (ki aralarında çok sayıda Türk de vardı) aralarında birleşerek, arkalarına kamu fonlarını da alarak yaşam koşullarının iyileştirilmesi için bir hareket başlatmışlardı. Hatta bununla ilgili çok güzel bir sergi bizim Mimarlar Odasında var. (bu sergi tekrar açılabilir) O çalışma esnasında semt halkı evlerinin iç ve dış bakımlarını yapmış, çocuklar ve gençler için oyun ve etkinlik alanları oluşturmuş, kentsel dayanışmanın da çok güzel bir örneğini vermişlerdi. Ama ne olduysa soğuk savaşın bitip, Berlin duvarının yıkılmasıyla oldu.

Yalıtılmış bir kentin bir kenar mahallesi bir anda kendisini dünyanın en zengin ülkelerinden birisinin başkentinin tam da merzinde buldu. Ve Deniz beyin deyimi ile başlarına "devlet kuşu kondu"

Ancak devlet de bu kuşu pek yedirmek istemedi. Bir taraftan bu bölgedeki operasyonları kamu adına kontrol altına alırken diğer taraftan da Berlin'in çok önemli bir yatırım çekim merkezi olmasını sağlamaya çalıştı.

Berlin'de Punk hareketinin ve tüm Almanya'nın alt kültür hareketlerinin merkezi olan, hip hop'u, breakdance'ı kentin duvarlarını, vagonlarını, boş heryerini bir resim sergisine dönüştüren gnaffileri, afrika kültürünü, Necdet Çelik'in unutulmaz filmi "Günlük Yaşantı Notlarını" nasıl unutabiliriz. (Haydi Tarlabası göster kendini!" (Farklı kültürlerin bir arada yaşadığı ama yaşamların kültürler tarafından değil Kreuzberg tarafından tanımlandığı yer).

Ama yine de benim gençliğimde çok güzel anılarım olan Kreuzberg dayanışmasının bir soylulaştırma olarak algılanmasını yadırgadığımı söylemek isterim.

Azmi İzmirli | 28 Haziran 2008

4. inanılmaz detaylı ve güzel bir dosya olmuş.

feraye gül | 30 Haziran 2008

Yorum yazmak için